

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

В статті аналізуються етапи реформування системи охорони здоров'я в Україні. Розглянуто систему охорони здоров'я Семашка, її основні переваги та недоліки. Досліджено етапи проведення реформи системи охорони здоров'я відповідно до Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020, а також основні результати її виконання.

Ключові слова: система охорони здоров'я, реформа, аналіз

FILIPOVA N.

Chernihiv Polytechnic National University

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF THE HEALTHCARE SYSTEM IN UKRAINE

The article analyzes the stages of the health care system reforming in Ukraine. The health care system is based on the fundamental classical rules of management science, like any system that needs improvement. Semashko's health care system, its main advantages and disadvantages are considered, the necessity of reform is confirmed. The stages of health care reform in accordance with the National Strategy for Health Care Reform in Ukraine for the period 2015 - 2020, as well as the main results of its implementation are studied. The main principles on which the health care system should be based are: availability of a guaranteed package of services, adherence to quality and professionalism, mutual respect between patients and healthcare professionals, accountability to patients and communities, price-quality ratio, cooperation of economic sectors. To achieve these goals, a number of tasks were formed: creating conditions for joint responsibility for the health of citizens; ensuring free choice of service providers; creating more transparent working conditions and greater accountability in the field of health care; providing support, including financial, to vulnerable groups. The main authority in the system of central executive authorities, which ensures the formation and implementation of state policy in the field of health care is the Ministry of Health. Since April 2020, the Program of Medical Guarantees for Specialized Care has been working, work with the National Health Service of Ukraine (NHSU) has begun, the number of signed declarations has increased, and salaries for employees have been increased. In general, there is a positive trend in health care reform, but there are some shortcomings: insufficient attention is paid to specialized and emergency medical care, funding for eHealth remains insufficient, there is no full coverage of health care facilities with medical information systems.

Keywords: health care system, reform, analysis

Постановка проблеми. У сьогоденних умовах розвитку суспільства формування ринкових відносин у сфері охорони здоров'я вимагає виваженої державної політики. Неодмінною умовою для розвитку розвинутого ринку медичних послуг є дотримання принципу «жорсткого хребта» стосовно негативних діянь ринку на гуманітарне середовище в цілому та, зокрема, систему охорони здоров'я [1,2].

Необхідно зазначити, що державне регулювання системи охорони здоров'я посиляється на вимоги Конституції України, Основи законодавства про охорону здоров'я та інших законодавчих актів. В той же час забезпечення функціонування охорони здоров'я спирається на державне фінансуванням соціально–економічних, оздоровчо–профілактичних та медико–санітарних програм. Таким чином держава утворює умови доступності та ефективності медичного обслуговування.

Система охорони здоров'я ґрунтується на фундаментальних класичних правилах управлінської науки, як і будь-яка система, що потребує вдосконалення. Щоб дослідити питання вдосконалення державного регулювання управління системою охорони здоров'я необхідно розглянути співвідношення системності в її організації. Підґрунтя законодавства України про охорону здоров'я розглядає як «систему заходів, спрямованих на забезпечення збереження і розвиток фізіологічних та психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості життя» [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників, які вивчали питання розвитку та функціонування системи охорони здоров'я можна виділити наступних: Бобров О.Е. [5], Лехан В.М., Крячкова Л.В., Заярський М.І. [9], Коломієць О.О [10], Пашков В.М. та інші. Система охорони здоров'я привертає підвищену зацікавленість у науковців, виділено етапи розвитку СОЗ, проведені комплексні дослідження, які дозволили виявити ряд недоліків, запропоновано підходи до вирішення проблем, проте тема залишається актуальною і потребує подальшого аналізу.

Незважаючи на значну кількість проведених досліджень, залишається відкритим питання реформування системи охорони здоров'я в Україні, виявленні основних недоліків на сучасному етапі її реалізації.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз розвитку та сучасного стану системи охорони здоров'я в Україні, провести аналіз основних результатів проведення реформи.

Виклад основного матеріалу. Ще не так давно система охорони здоров'я ґрунтувалась на радянській моделі охорони здоров'я – системі Семашка. Це була досить потужна система, яку використовували в країнах Радянського союзу, а також на Кубі. Основні її переваги та недоліки наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки системи охорони здоров'я Семашка

Система охорони здоров'я Семашка	
Переваги	Недоліки
Базувалась на передових ідеях та досвіді	Критичне недофінансування
Рівні права на отримання медичних послуг, незалежно від статусу та достатку людини	Низька заробітна плата фахівців, велике навантаження, що в свою чергу сприяло втраті престижності професії
Впровадження нових знань, надання якісних медичних послуг, що сприяло підвищенню тривалості життя населення та зменшення дитячої смертності	Недостатня кількість обладнання, ефективних діючих лікарських засобів тощо
Витримувала чисельну кількість прийомів, на відміну від західних країн	З'явилась оплата лікарям «у кишеню»
	Відсутність вибору лікаря через територіальний принцип

*Джерело: складено на основі [4,5]

Бачимо, що виникла обґрунтована необхідність проведення реформи системи охорони здоров'я в Україні. Згідно Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020 років [6], основні принципи на яких має базуватися система охорони здоров'я це: доступність гарантованого пакету послуг, дотримання якості та професіоналізму, взаємоповага пацієнтів та медичних працівників, підзвітність пацієнтам та громадам, співвідношення ціна-якість, співпраця секторів економіки.

Для досягнення поставлених цілей було сформовано ряд задач [6]:

1. Створення умов для солідарної відповідальності за здоров'я громадян;
2. Забезпечення вільного вибору постачальників послуг;
3. Створення прозоріших умов роботи та більшої підзвітності у галузі охорони здоров'я;
4. Надання підтримки, у тому числі фінансової, незахищеним групам населення.

Також згідно стратегії реформування [6], для кращого впровадження реформи, було обрано напрями надання послуг, фінансування СОЗ, управління та інші важливі сфери СОЗ (рис.1).

На сьогодні маємо такий стан системи охорони здоров'я. Основним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який убезпечує формування та реалізовує державну політику у сфері охорони здоров'я та захисту населення від інфекційних соціально небезпечних захворювань, попередження та профілактики неінфекційних недугів, забезпечує формування та втілює державну політику у різних сферах (епідеміологічний нагляд, розвиток медичних послуг, технічне регулювання медичних виробів, забезпечення населення лікарськими засобами, розвиток кадрового потенціалу) є Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) [7].

Відповідно до положення про Міністерство охорони здоров'я України діяльність МОЗ керується Кабінетом Міністрів України, діяльність спрямована на регулювання, розвиток, забезпечення якісними медичними послугами населення тощо [7]. На рисунку наведено основні завдання та цілі МОЗ.

З квітня 2020 року вже працює Програма медичних гарантій на спеціалізовану допомогу, розпочато роботу з Національною службою здоров'я України (НСЗУ), зросла чисельність підписаних декларацій, підвищено заробітну плату працівникам, детальніше див. таблицю 2 [8].

Таблиця 2

Основні результати реформування системи охорони здоров'я

Напрямок	Зміни
Медичні послуги, медичні гарантії	За програмою медичних гарантій, станом на вересень 2020 року надано 3096 послуг на виплачену суму 51,6 млрд. грн. (13,3 млрд. грн. – заклади первинної ланки, 29,7 млрд. грн. – заклади, які надають вторинну допомогу, 3,7 млрд. грн. – екстрена допомога, 4,9 млрд. грн. – допомога хворим або з підозрою на COVID-19. Діє програма реімбурсації лікарських засобів “Доступні ліки”, 264 найменування пацієнти отримують безоплатно або з незначною доплатою.
Декларації та заклади охорони здоров'я	30 млн. 610 тис. укладених декларацій Укладено договори з надавачами медичних послуг 1682 (комунальні заклади – 1102, приватні – 206, лікарі ФОП – 374), станом на кінець вересня 2020 року
Заробітна плата та кадри	Підвищено заробітну плату лікарям на 70%, на 50% - медичним сестрам, на 25% - молодшим медичним сестрам Врегульовано питання відшкодування витрат на оплату праці інтернам
Цифрові технології	Працює електронна система охорони здоров'я eHealth, яка дає можливість покращити контроль за фінансами, отримати більш якісну статистику, зменшити адміністративне навантаження на працівників

*Джерело: складено на основі [8]

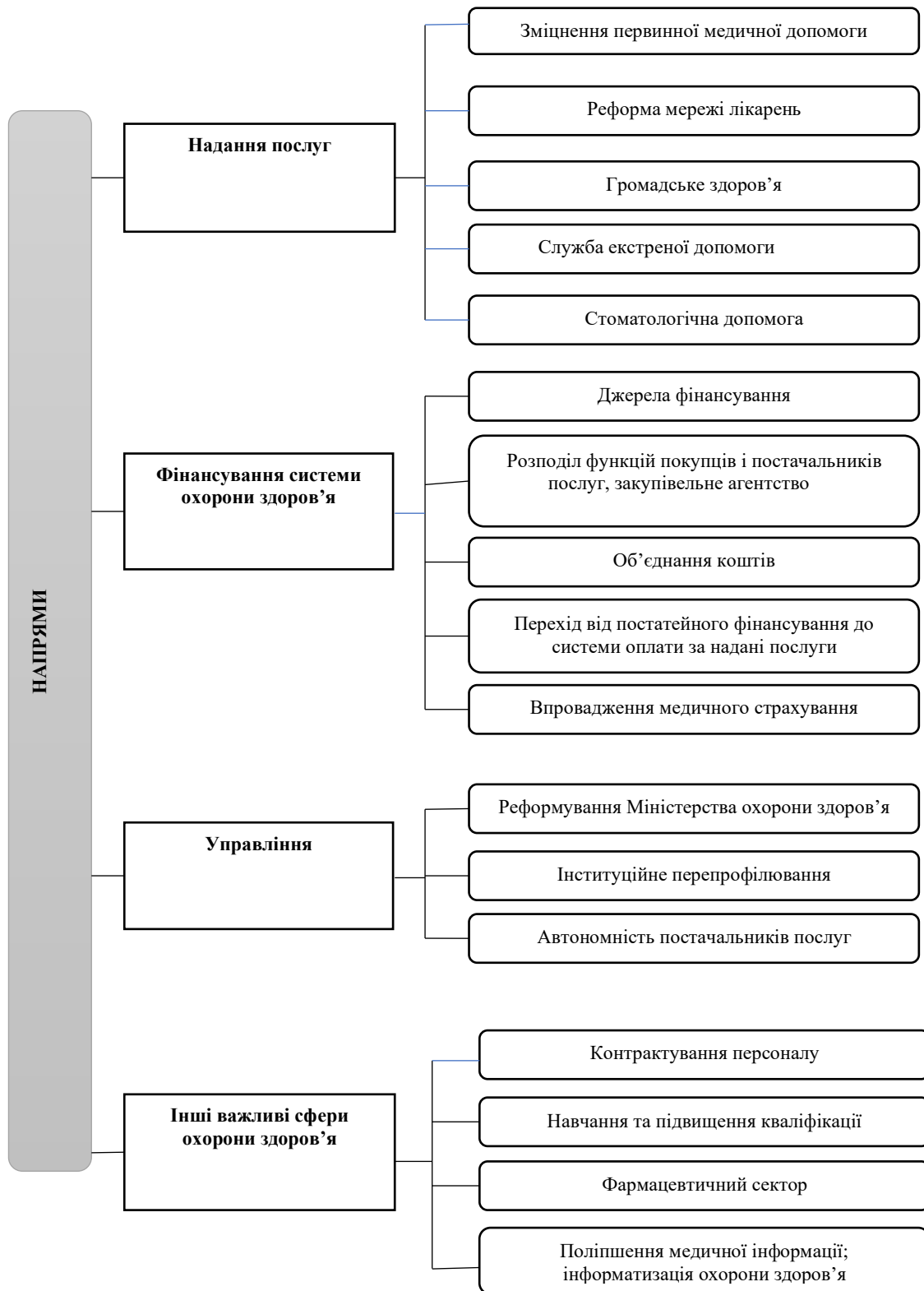

Рис. 1. Напрями для впровадження реформи

Рис.2. Функціонування МОЗ

Висновок. З вищерозглянутого матеріалу, можемо зробити висновок, що спостерігається позитивна тенденція реформування системи охорони здоров'я, проте слід виділити такі недоліки: недостатню увагу приділено спеціалізованій та екстреній медичній допомозі, фінансування електронної системи охорони здоров'я залишається недостатнім, відсутнє повне покриття закладів охорони здоров'я країни медичними інформаційними системами. Для усунення названих недоліків необхідно переглянути систему фінансування системи охорони здоров'я, в тому числі удосконалити тарифну сітку на надання та оплату послуг згідно з реальними витратами (розробка гібридної моделі фінансування з залученням страхових компаній), проводити постійне інформування та роз'яснення кроків реформи медичним працівникам.

Література

1. Про затвердження Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного у рамках ДПП : Постанова Кабінету Міністрів України № 81 від 9 лютого 2011 р. [Електронний ресурс] // Офіц. вісн. України :– Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>. – Назва з екрану.
2. Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету : Постанова Кабінету Міністрів України № 621 від 26 квітня 2003 р. [Електронний ресурс] // Офіц. вісн. України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>. – Назва з екрану
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19. – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
4. Система Семашко [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BA%D0%BE, <http://www.mif-ua.com/archive/article/5101>).

5. Бобров О.Е. Система Семашко. Пережиток прошлого или система нереализованных возможностей? [Електронний ресурс] / Бобров О.Е. // Газета «Новости медицины и фармации» 8(242) 2008
Режим доступу : http://www.mif-ua.com/archive/article_print/5101
6. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020 років / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf>
7. ПОЛОЖЕННЯ про Міністерство охорони здоров'я України– Режим доступу : <https://moz.gov.ua/polozhennja-pro-ministriv>
8. Медична реформа / Урядовий портал // – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>
9. Лехан В.М. Аналіз реформ охорони здоров'я в Україні: від здобуття незалежності до сучасності / В.М. Лехан, Л.В. Крячкова, М.І. Заярський // УКРАЇНА. ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ. 2018. № 4 (52), С. 5-11.
10. Коломієць О. О. Система охорони здоров'я в Україні: недоліки організації та ризики реформування. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2018. № 15. С. 18-27
11. Пашков В.М. Правове забезпечення реформування сфери охорони здоров'я. Український медичний часопис. Актуальні питання медичної практики. 2017. № 2. С. 1—6. URL: <https://www.umj.com.ua/article/107586/pravove-zabezpechennya-reformuvannya-sferi-ohoroni-zdorov-ya>

References

1. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia pryvatnym partnerom derzhavnomu partneru informatsii pro vykonannia dohovoru, ukladenoho u ramkakh DPP : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 81 vid 9 liutoho 2011 r. [Elektronnyi resurs] // Ofits. visn. Ukrainy : – Rezhym dostupu : <http://www.kmu.gov.ua/ua/>. – Nazva z ekranu.
2. Pro rozroblennia prohnoznykh i prohramnykh dokumentiv ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku ta skladannia proektu derzhavnoho biudzhetu : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 621 vid 26 kvitnia 2003 r. [Elektronnyi resurs] // Ofits. visn. Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://www.kmu.gov.ua/>. – Nazva z ekranu
3. Zakon Ukrainy «Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia» // (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1993, № 4, st.19. – Elektronnyi resurs. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
4. Systema Semashko [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BA%D0%BE, <http://www.mif-ua.com/archive/article/5101>.
5. Bobrov O.E. Systema Semashko. Perezhytok proshlogo yly systema nerealyzovannykh vozmozhnosti? [Elektronnyi resurs] / Bobrov O.E. // Hazeta «Novosti medytyny y farmatsyy» 8(242) 2008 Rezhym dostupu : http://www.mif-ua.com/archive/article_print/5101
6. Natsionalna stratehiia reformuvannia systemy okhorony zdorovia v Ukraini na period 2015 – 2020 rokiv / [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <https://moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf>
7. POLOZhENNia pro Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy– Rezhym dostupu : <https://moz.gov.ua/polozhennja-pro-ministriv>
8. Medychna reforma / Uriadovyi portal // – Rezhym dostupu : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>
9. Lekhan V.M. Analiz reform okhorony zdorovia v Ukraini: vid zdobuttia nezalezhnosti do suchasnosti / V.M. Lekhan, L.V. Kriachkova, M.I. Zaiarskyi // UKRAINA. ZDOROVIA NATsII. 2018. № 4 (52), S. 5-11.
10. Kolomiets O. O. Systema okhorony zdorovia v Ukraini: nedoliki orhanizatsii ta ryzyky reformuvannia. Ekonomichni visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». 2018. № 15. S. 18-27
11. Pashkov V.M. Pravove zabezpechennia reformuvannia sfery okhorony zdorovia. Ukrainskiy medychnyi chasopys. Aktualni pytannia medychnoi praktyky. 2017. № 2. S. 1—6. URL: <https://www.umj.com.ua/article/107586/pravove-zabezpechennya-reformuvannya-sferi-ohoroni-zdorov-ya>

Надійшла / Paper received : 17.07.2020
Надрукована / Paper Printed : 28.09.2020